

PROFESSIONAL TA'LIM TIZIMIDA DUAL TA'LIMNING AHAMIYATI

Sirdaryo viloyati Guliston tumani

Kasb-hunar maktabi direktori

Suyundikov Otabek Mamatkarimovich

Annotatsiya: Maqolada dual professional tizimining bugungi kundagi ahamiyati va kasb-hunarni egallashdagi ahamiyati haqida ma'lumotlar berilgan..

Kalit so'zlar: dual ta'lim, amaliyot, qo'llash, tizim, modernizatsiya, dualizm

Dualizm haqida to'xtaladigan bo'lsak, dualizm (lot. dualis — ikki yoqlama) — bir-biri bilan birlashtirib bo'lmaydigan holatlar, tamoyillar, fikrlash tarzi, dunyoqarash, intilish va gnoseologik tamoyillar yonma-yon mavjudligini targ'ib qiluvchi ta'limot. Dualizm plyuralizm ko'rinishlaridan biri. Dualizm terminini nemis faylasufi X.Volf (1679— 1754) kiritgan. Dualizm quyidagi juft tushunchalarni ifodalaydi: g'oyalar dunyosi va voqeyiy dunyo. Dualizm falsafiy, diniy, antropologik, etik shakllarda namoyon bo'lishi mumkin. Qadimgi davrda diniy-etik dualizm Avestoda uchraydi. Dualizm falsafada ikki mustaqil narsa — ruh va materiya mavjud deb bilishida ko'rinadi. Bu ayniqsa R.Dekart va I.Kant qarashlarida ko'zga yaqqol tashlanib turadi. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuniga muvofiq, shuningdek yoshlarning kasblar va mutaxassisliklarni egallashga bo'lgan qiziqishlarini qo'llab-quvvatlash uchun keng imkoniyatlar yaratish maqsadida 2021/2022 o'quv yilidan professional ta'lim tizimida dual ta'lim tashkil etiladi. Ta'lim to'g'risidagi Qonunning 17-moddasida dual ta'lim to'g'risida fikr yuritilib, "Dual ta'lim ta'lim oluvchilar tomonidan zarur bilim, malaka va ko'nikmalarni olishga qaratilgan bo'lib, ularning nazariy qismi ta'lim tashkiloti negizida, amaliy qismi esa ta'lim oluvchining ish joyida amalga oshiriladi. Dual ta'limni tashkil etish tartibi O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi tomonidan belgilanadi" deb ta'kidlangan. O'zbekiston Respublikasi

Vazirlar Mahkamasining 2021 yil 29 martdagi “Professional ta’lim tizimida dual ta’limni tashkil etish choratadbirlari haqida”gi 163-son Qarorining qabul qilinishi Respublikamizda dual ta’limni tashkil qilish bo’yicha amaliy ishlar boshlanganligidan dalolat beradi.

Dual ta’lim – bu mutaxassislarni o’quvchilarning ta’lim infratuzilmasini va o’quv jarayonida ish beruvchiga jalb qilgan holda, o’zaro ta’lim doirasidagi mutaxassislar tayyorlash uchun asosdir. Kasbiy munosabatlar tajribasi sifatida ikki tomonlama ta’limni tushunish, ishlash bo’yicha ishlab chiqarish ko’nikmalarini o’tkazish, mavzu bo’yicha o’zaro munosabatlarning umumiy tamoyillari bilan uzviy bog’liq hisoblanadi. Dual ta’lim jarayonida o’quvchi olgan nazariy bilimlarini bir vaqtning o’zida korxonada yoki tashkilotda amalda qo’llab, mutaxassislik bo’yicha ko’nikma va malakalarini mustahkamlaydi. Bunda talabalarda haqiqiy, ma’lum bir ishlab chiqarish jarayonini tushunishga qaratilgan nazariy bilim va tushunchalarni tarqalish qobiliyatini rivojlantiradi. Ilm jarayonida amaliy faoliyatni aniqlashning prinsipi bilimlarning asosiy maqsadiga asoslanadi. Dual ta’lim jarayoni bilim olish kuchi bo’lgan amaliy faoliyat bilan bilimlarining xolisligini oqlaydi, haqiqatini tekshirish vositasi hisoblanadi. Bu nazariya bilan amaliyot o’rtasidagi dialektik munosabatlarda o’z aksini topadi. Ta’lim muassasasi va korxonaning ushbu hamkorligi bilan yuqori sifatli va miqdoriy jihatdagi oliy ta’lim tizimiga ijtimoiy buyurtma aniqlashtiriladi. Imkoniyatning uslubiy tamoyili asosida kasb-hunar ta’limi tizimini o’rgangan olimlarning fikriga ko’ra, ikki tomonlama ta’limning asosiy shakllari Ijtimoiy sheriklik instituti hisoblanadi. Har bir sherikning manfaatlari va majburiyatlarini aniq farqlash bilan ish beruvchiga beriladi. Ikki tomonlama o’quv mashg’ulotlari, nafaqat mutaxassislar tayyorlash natijalariga, balki o’quv jarayoni va uni tashkil etish mazmuniga ham qiziqadigan muayyan korxonalar o’quv jarayoniga jalb qilinganligini ta’minlaydi. Bu dual ta’limning ahamiyati bilan belgilanadi, bu esa mutaxassisni tayyorlashda boshliqni va ta’lim sohalarini to’ldirishga imkon beradi. Nazariy va uslubiy, psixologik va falsafiy poydevorni hisobga olgan holda, ikki tomonlama o’qitish sharoitida

mutaxassislarning kasbiy tayyorgarligi ko'rib chiqiladi. Unda to'rt asosiy komponentga e'tiborni qaratish maqsadga muvofiqdir:

1. Motivatsion (muvaffaqiyatga erishish; o'qishni o'rganishning motivatsiyasi; kasbni qondirish darajasi, ilmiy faoliyatga ratsionalizatorlik takliflari orqali qiziqtirish).

2. Tashkiliy va boshqaruv komponenti (etakchilik salohiyatining namoyon bo'lishi; kommunikativ fazilatlar; tashkiliy xususiyatlar).

3. Kognitiv (professional faoliyatda bilimlarni o'zlashtirishi; bilim olishda mustaqillik berish).

4. Ilmiy komponent (ilmiy maqsadlarda ishtirok etish darajasi; korxonada muammolarini hal qilish bo'yicha amaliy innovatsion loyihalari yo'nalishi).

Dual ta'lim ma'lum bir korxonada ehtiyojlariga muvofiq ma'lum bir darajadagi mutaxassislarni tayyorlashda o'quv va ishlab chiqarish sohalarining kelishilgan o'zaro ta'sirini o'z ichiga olgan kasbiy tayyorgarlikni tashkil etishning innovatsion shakli tushuniladi. Bunda o'quv muassasasi va ishlab chiqarish korxonalari maqsadlarining umumiyliги ijtimoiy tarkibiy xususiyatlarga ega bo'lgan muayyan malakalarning vakolatli mutaxassislarni tayyorlash jarayoni integratsiyasi hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Jonmatova O. Yusuf Xos Hojibning ta'lim – tarbiya to'g'risida. T.: "O'qituvchi", 1980. 14-bet
2. Niyozev G , Axmedova.M Pedagogika tarixidan seminar. "Noshir", Toshkent, 2011, 142 bet
3. Mutalipova M.J. Xalq pedagogikasi. – T.: "Fan va texnologiya" , 2015, 160